

Sygn. akt VI ACa 564/15

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 10 maja 2016 r.

Sąd Apelacyjny w Warszawie VI Wydział Cywilny w składzie:

Przewodniczący – Sędzia SA – Urszula Wiercińska (spr.)

Sędzia SA – Teresa Mróz

Sędzia SA – Marcin Łochowski

Protokolant sekr. sąd. – Paulina Czajka

po rozpoznaniu w dniu 26 kwietnia 2016 r. w Warszawie

na rozprawie sprawy z powództwa E. P., J. P., P. P., G. Z. (1)

przeciwko Skarbowi Państwa – Ministrowi (...)

o zapłatę

na skutek apelacji pozwanego

od wyroku Sądu Okręgowego w Warszawie z dnia 19 listopada 2014 r., sygn. akt IV C 1098/08

I. zmienia zaskarżony wyrok:

w punkcie pierwszym w ten tylko sposób, że:

- kwotę 890.600 zł (osiemset dziewięćdziesiąt tysięcy sześćset złotych) zasądzoną na rzecz G. Z. (1) obniża do kwoty 862.566,58 (osiemset sześćdziesiąt dwa tysiące pięćset sześćdziesiąt sześć złotych pięćdziesiąt osiem groszy);

- kwotę 296.866,66 zł (dwieście dziewięćdziesiąt sześć tysięcy osiemset sześćdziesiąt sześć złotych sześćdziesiąt sześć groszy) zasądzoną na rzecz E. P. obniża do kwoty 287.522,19 (dwieście osiemdziesiąt siedem tysięcy pięćset dwadzieścia dwa złote dziewięćnaście groszy);

- kwotę 296.866,66 zł (dwieście dziewięćdziesiąt sześć tysięcy osiemset sześćdziesiąt sześć złotych sześćdziesiąt sześć groszy) zasądzoną na rzecz J. P. obniża do kwoty 287.522,19 (dwieście osiemdziesiąt siedem tysięcy pięćset dwadzieścia dwa złote dziewięćnaście groszy);

- kwotę 296.866,66 zł (dwieście dziewięćdziesiąt sześć tysięcy osiemset sześćdziesiąt sześć złotych sześćdziesiąt sześć groszy) zasądzoną na rzecz P. P. obniża do kwoty 287.522,19 (dwieście osiemdziesiąt siedem tysięcy pięćset dwadzieścia dwa złote dziewięćnaście groszy);

i oddala powództwo co do kwoty 56.066,83 zł (pięćdziesiąt sześć tysięcy sześćdziesiąt sześć złotych osiemdziesiąt trzy grosze) z ustawowymi odsetkami od tej kwoty od dnia 19 listopada 2014r.;

w punkcie trzecim w ten sposób, że kosztami procesu obciąża w 58,37 % powodów i w 41,63 % pozwanego, pozostawiając ich wyliczenie referendarzowi sądowemu Sądu Okręgowego w Warszawie;

II. *oddala apelację w pozostałym zakresie;*

III. *zasądza od Skarbu Państwa – Ministra (...) na rzecz G. Z. (1) kwotę 2700 zł (dwa tysiące siedemset złotych) oraz na rzecz E. P., J. P. i P. P. kwoty po 900 zł (dziewięćset złotych) tytułem zwrotu kosztów zastępstwa prawnego w postępowaniu apelacyjnym.*

VI ACa 564/15

UZASADNIENIE

Ostatecznie powodowie G. Z. (2), E. P., J. P., P. P. wnieśli o zasądzenie od pozwanego Skarbu Państwa - Ministra (...) odszkodowania na rzecz:

- a) G. Z. (2) w kwocie 890 600 zł;
- b) E. P. w kwocie 296 866,66 zł;
- c) J. P. w kwocie 296 866,66 zł;
- d) P. P. w kwocie 296 866,66 zł

wraz z odsetkami od dnia wniesienia pozwu tytułem poniesionej szkody rzeczywistej powstałej wskutek wydania z rażącym naruszeniem prawa Orzeczenia nr (...) Ministra (...) z dnia 12 września 1950 r. o przejęciu na własność Państwa przedsiębiorstwa „(...)” oraz Orzeczenia Ministra (...) z dnia 25 lipca 1951 r., znak: (...) w sprawie zatwierdzenia protokołu zdawczo - odbiorczego przedsiębiorstwa (...) w L. ul. (...) P. M. oraz o zasądzenie kosztów procesu według norm przepisanych (k. 1013-1014).

Pozwany Skarb Państwa – Minister (...) wniósł o oddalenie powództwa w całości oraz o zasądzenie kosztów postępowania według norm przepisanych.

Wyrokiem z dnia 19 listopada 2014 r. Sąd Okręgowy w Warszawie uwzględnił powództwo w zakresie należności głównych zasądając dochodzone kwoty z ustawowymi odsetkami od dnia 19 listopada 2014 r., oddalił żądanie w pozostałym zakresie oraz postanowił o kosztach procesu.

Rozstrzygnięcie zostało wydane na podstawie następujących ustaleń faktycznych i ocen prawnych.

Poza sporem pozostawał fakt, iż na mocy orzeczenia Nr (...) z dnia 12 września 1950 r. Minister (...) przejął na własność Skarbu Państwa przedsiębiorstwo należące do M. P. (1) „(...)” wraz z nieruchomością gruntową o obszarze 0,9979 ha. Przejęcia przedsiębiorstwa dokonano protokołem zdawczo - odbiorczym dokumentującym w sposób szczegółowy przejmowany majątek oraz określający jego zużycie i wartości w dacie przejęcia, tj. w dniu 28 lutego 1951 r. Protokół został zatwierdzony Orzeczeniem Ministra (...) z dnia 25 lipca 1951 r., znak: (...).

Decyzją z dnia 14 kwietnia 1997 r. Minister (...) stwierdził, iż orzeczenie Nr (...) z dnia 12 września 1950 r. Ministra (...) o przejęciu na własność Skarbu Państwa przedsiębiorstwa „(...)” zostało wydane z naruszeniem prawa. Przedmiotowa ostateczna decyzja została z urzędu decyzją z dnia 16 maja 2002 r. Ministra (...) uznana za nieważną.

Kolejną decyzją administracyjną z dnia 1 października 2002 r. znak: (...) Minister (...) stwierdził nieważność orzeczenia nr (...) Ministra (...) z dnia 12 września 1950 r. o przejęciu na własność Skarbu Państwa przedsiębiorstwa (...) oraz orzeczenia Ministra (...) z dnia 25 lipca 1951 r. znak: (...) w sprawie zatwierdzenia protokołu zdawczo-odbiorczego przedsiębiorstwa (...) w L. ul. (...) P. M..

Pismem z dnia 10 października 2002 r. znak(...) (...) w P. złożyła wniosek o ponowne rozpoznanie sprawy. Po rozpatrzeniu wniosku (...) w P., decyzją z dnia 30 sierpnia 2004 r. Minister (...) uchylił decyzję z dnia 1 października 2002 r. znak: (...) i stwierdził, że orzeczenie nr (...) Ministra (...) z dnia 12 września 1950 r. o przejęciu na własność

Skarbu Państwa przedsiębiorstwa (...) oraz orzeczenie Ministra (...) z dnia 25 lipca 1951 r. znak: (...) w sprawie zatwierdzenia protokołu zdawczo-odbiorczego przedsiębiorstwa (...) w L. ul. (...) P. M. zostały wydane z naruszeniem prawa w części dotyczącej:

- lokali mieszkalnych położonych w budynkach znajdujących się na działkach nr (...): przy ul. (...) - nr (...) przy ul. (...) - nr (...), przy ul. (...) - nr (...) zbytych aktami notarialnymi na rzecz osób fizycznych, stanowiących (...) udziałów w zabudowanej nieruchomości gruntowej, dla której prowadzona jest księga wieczysta KW Nr (...),

- lokali mieszkalnych położonych w budynkach znajdujących się na działkach nr (...): przy ul. (...) - nr (...) przy ul. (...) - nr (...) przy ul. (...) - nr (...) i przy ul. (...) - nr (...) zbytych aktami notarialnymi na rzecz osób fizycznych, stanowiących (...) udziałów w zabudowanej nieruchomości gruntowej, dla której prowadzona jest księga wieczysta KW Nr (...), a ponadto stwierdził nieważność ww. orzeczeń w części dotyczącej składników ruchomych przedsiębiorstwa oraz wchodzących w jego skład nieruchomości, nie wymienionych w pkt 1 decyzji z dnia 1 października 2002 r., tj.

- nieruchomości położonych na działkach nr (...) wpisanych w KW Nr (...) w części stanowiącej własność Skarbu Państwa - (...) ((...) udziałów),

- nieruchomości położonych na działkach nr (...) wpisanych w KW Nr (...) w części stanowiącej własność Skarbu Państwa - (...) ((...) udziałów),

- działek nr (...) o łącznej powierzchni 1583 m² wpisanych w KW Nr (...) jako własność Skarbu Państwa,

- działek nr (...) o łącznej powierzchni 4499 m², wpisanych w KW Nr (...) jako własność Miasta L.,

- działki nr (...) o powierzchni 285 m² wpisanej w KW Nr (...) jako własność Miasta L..

Od ww. decyzji (...) w P. wniosła skargę do Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego. Postanowieniem z dnia 24 sierpnia 2004 r. sygn. IV SA/Wa/841/04 Sąd odrzucił skargę. Postanowienie stało się prawomocne w dniu 3 października 2005 r.

W dniu 1 lipca 1984 r. zmarł M. P. (1) - właściciel przedsiębiorstwa „(...)”, a spadek po nim nabyli po (...) części żona M. P. (2) oraz dzieci K. P. i G. Z. (2) (k. 12-12v). W dniu 24 kwietnia 1997 r. zmarła M. P. (2), a spadek po niej nabyli po (...) części dzieci K. P. i G. Z. (2) (k. 13). W dniu 8 listopada 2001 r. zmarł K. P., a spadek po nim nabyli po (...) części żona E. P. oraz dzieci J. P. i P. P. (k. 14).

Spadkobiercy M. P. (1) oraz K. P. – G. Z. (2), E. P., J. P., P. P. w dniu 2 lipca 2007 r. skierowali do Ministra (...) wnioski o odszkodowanie w trybie art. 160 k.p.a., w związku z decyzją Ministra (...) z dnia 30 sierpnia 2004 r. Decyzją z dnia 9 lipca 2008 r. znak (...) Minister (...) odmówił spadkobiercom M. P. (1) przyznania odszkodowania.

W dniu 21 listopada 2009 r. zmarła G. Z. (2), a spadek po niej nabył w całości syn G. Z. (1), który w piśmie procesowym z dnia 4 stycznia 2010 r. zgłosił swój udział w sprawie w miejsce zmarłej powódki (k. 477-480, akt poświadczenia dziedziczenia rep. A nr (...) k. 482-489).

W toku postępowania Sąd I instancji dopuścił i przeprowadził dowód z opinii biegłych sądowych z zakresu wyceny nieruchomości, przedsiębiorstw i budownictwa ogólnego ds. wyceny ruchomości oraz rzeczoznawcy majątkowego na okoliczność ustalenia wartości nieruchomości stanowiącej Przedsiębiorstwo „(...)” na dzień 12 września 1950 r. obejmującej przedsiębiorstwo oraz na okoliczność ustalenia wartości szkody rzeczywistej. Biegli mgr inż. W. T., mgr inż. K. T., A. J. w swojej opinii wskazali, że:

- wartość przedsiębiorstwa „(...)” wg metody skorygowanych aktywów netto według stanu na dzień 31.01.1951 r. i poziomu cen z dnia wydania wyceny określa się na kwotę 1 631 000 zł;

- wartość przedsiębiorstwa „(...)” wg metody skorygowanych aktywów netto według stanu na dzień 12.09.1950 r. i poziomu cen z dnia wydania wyceny określa się na kwotę 1 580 000 zł (k. 562-611).

Na okoliczność określenia wartości rynkowej środków trwałych i wyposażenia przedsiębiorstwa „(...)” został dopuszczony dowód z opinii biegłych z dziedziny wyceny maszyn i urządzeń technicznych, budownictwa ogólnego, wyceny nieruchomości i rzeczoznawcy majątkowego, którzy zgodnie stwierdzili, że wartość wg aktywów netto wynosi 1 722 646,38 zł, natomiast wartość wg skorygowanych aktywów netto wynosi 1 723 000 zł. Wartość przedsiębiorstwa wg stanu z dnia 31.01.1951 r. przeliczono za pomocą współczynnika GUS pomiędzy datą bilansu 31.01.1951 r. a datą postanowienia Sądu Okręgowego - po korekcie: 1 669.000 zł (opinia biegłego mgr inż. W. T. k. 692-701, opinie uzupełniające mgr inż. W. T., mgr inż. K. T., A. J. k. 745-754, k. 766-769, k. 835-845).

Na rozprawie w dniu 30 lipca 2013 r. Sąd I instancji dopuścił dowód z opinii uzupełniającej biegłego sądowego z zakresu wyceny nieruchomości i wyceny przedsiębiorstw M. W., celem aktualizacji wartości wyliczonej szkody rzeczywistej na obecną chwilę. Biegły sporządzając opinię w dniu 12 czerwca 2014 r. stwierdził, że:

- zaktualizowana wartość przedsiębiorstwa „(...)”, wg metody skorygowanych aktywów netto wg stanu na dzień 31.02.1951 r. i poziomu cen z dnia wyceny wynosi 1 781 200 zł;

- zaktualizowana wartość przedsiębiorstwa „(...)”, wg metody skorygowanych aktywów netto wg stanu na dzień 12.09.1950 r. i poziomu cen z dnia wyceny wynosi 1 725 133,17 zł.

W załączniku nr (...) do opinii biegły wskazał, że zaktualizowana wartość odtworzeniowa części nieruchomości KW Nr (...) położonej w L. przy ul. (...), stanowiącej Przedsiębiorstwo „(...)” w związku jej upaństwowieniem w 1950r., według stanu na dzień 28 lutego 1951 r. i cen na dzień wykonania niniejszego operatu wynosi (...) = 1 257 000 zł (tj. wartość nakładów na gruncie 854 000 zł, wartość rynkowa 403 000 zł). W załączniku nr (...) do opinii biegły wskazał, że zaktualizowana wartość środków trwałych i wyposażenia (zgodnie ze spisem natury z dnia 29.05.2014 r.) przedsiębiorstwa „(...)” wynosi 534 256 zł (k. 920-973).

W ocenie Sądu Okręgowego, opinie biegłych sądowych z zakresu wycen nieruchomości, przedsiębiorstw i budownictwa ogólnego ds. wycen nieruchomości oraz rzeczoznawcy majątkowego zostały sporządzone rzetelnie w oparciu o całościowy materiał dowodowy zgromadzonego w sprawie, zgodnie z zasadami wiedzy i doświadczenia zawodowego biegłych. Opinie są precyzyjne, logiczne, jak również w sposób dokładny i wyczerpujący odpowiadają na zadane pytania.

Powodowie G. Z. (1), E. P., J. P., P. P. domagali się od pozwanego Skarbu Państwa – Ministra (...) odszkodowania wraz z odsetkami od dnia wniesienia pozwu tytułem odszkodowania za poniesioną szkodę rzeczywistą powstałą wskutek wydania z rażącym naruszeniem prawa orzeczenia nr (...) Ministra (...) z dnia 12 września 1950 r. o przejęciu na własność Państwa przedsiębiorstwa „(...)” oraz orzeczenia Ministra (...) z dnia 25 lipca 1951 r., znak: (...) w sprawie zatwierdzenia protokołu zdawczo - odbiorczego przedsiębiorstwa (...) w L. ul. (...) P. M..

Stosownie do treści art. 417 k.c. za szkodę wyrządzoną przez niezgodne z prawem działanie lub zaniechanie przy wykonywaniu władzy publicznej ponosi odpowiedzialność Skarb Państwa lub jednostka samorządu terytorialnego lub inna osoba prawna wykonująca tę władzę z mocy prawa. W myśl art. 417¹ § 2 zd. 1 k.c. jeżeli szkoda została wyrządzona przez wydanie prawomocnego orzeczenia lub ostatecznej decyzji, jej naprawienia można żądać po stwierdzeniu we właściwym postępowaniu ich niezgodności z prawem, chyba że przepisy odrębne stanowią inaczej. Jednakże w odniesieniu do szkód spowodowanych wydaniem przed dniem 1 września 2004 r. ostatecznej decyzji administracyjnej, której nieważność w świetle przepisu art. 156 § 1 k.p.a. lub wydanie z naruszeniem prawa w rozumieniu art. 158 § 2 k.p.a. stwierdzono następnie decyzją nadzorczą, podstawę odpowiedzialności Skarbu Państwa stanowi art. 160 k.p.a. w brzmieniu obowiązującym w dniu 31 sierpnia 2004 r. Przepis art. 160 k.p.a. został uchylony z dniem 1 września 2004 r. na mocy art. 2 pkt 2 ustawy z dnia 17 czerwca 2004 r. o zmianie ustawy Kodeks cywilny i niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2004 r. nr 162 poz. 1692). Zgodnie z art. 5 powołanej ustawy do zdarzeń i stanów prawnych powstałych

przed jej wejściem w życie stosuje się przepisy art. 160 k.p.a. w brzmieniu obowiązującym do dnia wejścia tej ustawy w życie. Stanowisko to w pełni potwierdzono w uchwale pełnego składu Izby Cywilnej z dnia 31 marca 2011 r., sygn. III CZP 112/10, w której Sąd Najwyższy stwierdził, że „do roszczeń o naprawienie szkody wyrządzonej ostateczną decyzją administracyjną wydaną przed dniem 1 września 2004 r., której nieważność lub wydanie z naruszeniem art. 156 § 1 k.p.a. stwierdzono po tym dniu, ma zastosowanie art. 160 § 1, 2, 3 i 6 k.p.a.” W konsekwencji, jak przyjął Sąd I instancji, w niniejszej sprawie ma zastosowanie art. 160 k.p.a. Przepis ten, w brzmieniu obowiązującym na dzień 31 sierpnia 2004 r., stanowił w § 1 że stronie, która poniosła szkodę na skutek wydania decyzji z naruszeniem przepisu art. 156 § 1 k.p.a. albo stwierdzenia nieważności takiej decyzji, służy roszczenie o odszkodowanie za poniesioną rzeczywistą szkodę, chyba że ponosi ona winę za powstanie okoliczności wymienionych w tym przepisie. Z § 2 wynika zaś, że do odszkodowania stosuje się przepisy Kodeksu cywilnego z wyłączeniem art. 418. Zgodnie § 3 art. 160 k.p.a. odszkodowanie przysługuje od organu, który wydał decyzję z naruszeniem przepisu art. 156 § 1 k.p.a., chyba że winę za powstanie okoliczności wymienionych w tym przepisie ponosi inna strona postępowania dotyczącego tej decyzji; w tym ostatnim przypadku roszczenie o odszkodowanie służy w stosunku do strony winnej powstania tych okoliczności. Istotnym jest również, że zgodnie z § 6 art. 160 k.p.a. roszczenie o odszkodowanie przedawnia się z upływem trzech lat od dnia, w którym stała się ostateczna decyzja stwierdzająca nieważność decyzji wydanej z naruszeniem art. 156 § 1 k.p.a. albo decyzja, w której organ stwierdził, w myśl art. 158 § 2, że zaskarżona decyzja została wydana z naruszeniem przepisu art. 156 § 1 k.p.a.

Art. 160 k.p.a. nie zawiera szczegółowej regulacji dotyczącej przesłanek odpowiedzialności odszkodowawczej za szkodę wyrządzoną wadliwą decyzją administracyjną, odsyłając w tym zakresie do przepisów Kodeksu cywilnego. Z uwagi na publicznoprawny charakter decyzji administracyjnych i organów je wydających istotne znaczenie dla określenia przesłanek tej odpowiedzialności ma art. 417 k.c., który określa odpowiedzialność Skarbu Państwa za szkodę poniesioną wskutek niezgodnego z prawem działania przy wykonywaniu władzy publicznej. W zakresie określenia rozmiaru szkody i związku przyczynowego między wydaniem wadliwej decyzji administracyjnej a szkodą zastosowanie mają także przepisy art. 361 – art. 363 k.c. Powyższe determinuje więc zakres faktów, które obowiązana jest udowodnić strona domagająca się odszkodowania z tego tytułu. Zgodnie z art. 361 § 1 k.c. zobowiązany do odszkodowania ponosi odpowiedzialność tylko za normalne następstwa działania lub zaniechania, z którego szkoda wynikła. Powodowie powinni zatem wykazać istnienie adekwatnego związku przyczynowego pomiędzy wydaniem wadliwego orzeczenia z 1950 r. i z 1951 r. a powstaniem szkody w ich majątku.

Sąd Okręgowy uznał, że strona powodowa sprostowała wymogowi określonemu w art. 6 k.c. i wykazała (w zakresie zmodyfikowanego powództwa w piśmie z dnia 3 listopada 2014 r.), że nastąpiło bezprawne przejęcie przez Skarb Państwa przedsiębiorstwa „(...)”, wobec wydania niezgodnego z prawem orzeczenia nr (...) Ministra (...) z dnia 12 września 1950 r. o przejęciu na własność państwa Przedsiębiorstwa „(...)” oraz orzeczenia Ministra (...) z dnia 25 lipca 1951 r., znak: (...) w sprawie zatwierdzenia protokołu zdawczo - odbiorczego przedsiębiorstwa (...) w L. ul. (...) P. M.. Na bezprawność tych zdarzeń jako bezpośrednio szkodzących wskazuje decyzja z dnia 30 sierpnia 2004 r. Oba zdarzenia związane z wydaniem wadliwych i niezgodnych z prawem orzeczeń, spowodowały, iż właściciel przedsiębiorstwa oraz jego następcy prawni ponieśli szkodę. Jest to przykład szkody rzeczywistej, na którą składa się utrata składników przedsiębiorstwa w postaci składników aktywów zgodnie z zestawieniem bilansowym z dnia 31 stycznia 1951 r. Niewątpliwie bezprawne działanie Państwa polegające na wydaniu za każdym razem wadliwego orzeczenia administracyjnego doprowadziło do powstania przedmiotowej szkody i jej rzeczywistych rozmiarów. W niniejszym przypadku nie zachodzi już możliwość naturalnej restytucji majątku nieruchomości składającego się na przedmiot przejętego bezprawnie przedsiębiorstwa. Obecnie nieruchomości, które tworzyły przedsiębiorstwo stanowią własność innych podmiotów, w tym osób fizycznych wskutek odpłatnych czynności prawnych. Nabycie nieruchomości od osoby wpisanej do księgi wieczystej, ale nie będącej właścicielem prowadzi do nabycia własności wówczas, gdy podstawą tego nabycia stanowi odpłatna czynność prawna (art. 5 i art. 6 ustawy o księgach wieczystych i hipotece, por. wyrok SN z dn. 12.10.2011 r., sygn. II CSK 82/11).

Przy ustaleniu wysokości szkody zastosowano metodę skorygowanej wartości aktywów netto. Podstawą dokonania wyceny jest określenie wartości rynkowej poszczególnych składników majątku wycenianego podmiotu oraz

pomniejszenie jej o skorygowaną wartość jego zobowiązań. Natomiast wartość rynkowa jest to kwota za jaką dany składnik aktywów mógłby zostać wymieniony, a zobowiązanie uregulowane na warunkach transakcji rynkowej zachodzących na aktywnym rynku, obejmującym takie same składniki majątkowe jak przedmiot transakcji. Zaktualizowana wartość przedsiębiorstwa „(...)” wg metody skorygowanych aktywów netto według stanu na dzień 31 stycznia 1951 r. i poziomu cen z dnia wyceny (12 czerwca 2014 r.) wynosi 1 781 200 zł.

Sąd I instancji uznał, że powodowi przysługuje odszkodowanie zgodnie z art. 160 § 1 i 2 k.p.a. Uszczerbek majątkowy po stronie powodów jest normalnym następstwem przejścia na własność Państwa przedsiębiorstwa „(...)”. Niewątpliwie, gdyby nie zapadło niezgodne z prawem orzeczenie nr (...) Ministra (...) z dnia 12 września 1950 r. o przejściu na własność państwa Przedsiębiorstwa „(...)” oraz orzeczenie Ministra (...) z dnia 25 lipca 1951 r., znak: (...) w sprawie zatwierdzenia protokołu zdawczo - odbiorczego przedsiębiorstwa (...) w L. ul. (...) P. M., przedsiębiorstwo pozostałoby własnością następców prawnych M. P. (1). Wysokość należnego powodowi odszkodowania została wyliczona przez biegłych na kwotę 1 781 200 zł i taka jest wartość szkody rzeczywistej jaką łącznie ponieśli powodowie.

Powodowi G. Z. (1) przysługuje (...) udziałów, a więc należało zasądzić na jego rzecz kwotę 890 600 zł. Powodom: E. P., J. P. i P. P. przysługuje po (...) udziałów, a więc należało zasądzić na ich rzecz kwoty po 296 866,66 zł.

Zdaniem Sądu Okręgowego nie zasługuje na uwzględnienie zgłoszony przez stronę pozwaną zarzut przedawnienia. Jest bezspornym, że powodowie skorzystali z prawa dochodzenia odszkodowania na drodze administracyjnej w trybie art. 160 § 6 k.p.a. i tym samym zachowali wskazany w przepisie termin - po decyzji z dnia 30 sierpnia 2004 r., w dniu 2 lipca 2007 r. wystąpili z wnioskiem o przyznanie odszkodowania. Minister (...) odmówił przyznania odszkodowania decyzją z dnia 9 lipca 2008 r. Powodowie więc w całości wykorzystali tryb dochodzenia odszkodowania na podstawie obowiązujących wówczas przepisów i ich działanie należy postrzegać za działanie w zaufaniu do Państwa, które to prawo ustanowiło. Tym samym przyjęcie, że wniesienie powództwa nastąpiło już po przedawnieniu roszczenia należy traktować jako swoiste nadużycie prawa, bowiem także czas rozpoznania wniosku o odszkodowanie mógł zaważyć na nieświadomym i niezawinionym przez powodów przekroczeniu terminu przedawnienia dla tego rodzaju roszczeń deliktowych. W tym przypadku złożenie wniosku o odszkodowanie do właściwego organu o jakim jest mowa w art. 160 § 4 k.p.a. spowodowało skutek przerwania biegu przedawnienia stosownie do treści art. 123 § 1 pkt 1 k.c. Zatem roszczenie powodów nie uległo przedawnieniu biorąc pod uwagę datę wniesienia pozwu.

W pozostałym zakresie powództwo podlegało oddaleniu jako bezzasadne. W szczególności nie znajduje jakiegokolwiek uzasadnienia roszczenie powodów, które przedstawiało dodatkowo wartość niesprecyzowanego podatku VAT. W tej części decydujące znaczenie ma regulacja zawarta w ustawie z dnia 8 stycznia 1993 r. o podatku od towarów i usług oraz podatku akcyzowym. Podatek VAT jest składnikiem ceny, stanowi element cenotwórczy i obejmuje należność, o której jest mowa w art. 1 powołanej ustawy i wyłącznie przejawia się jako obowiązek zapłaty przez nabywcę sprzedawcy za towar lub usługę. Taka sytuacja w niniejszym przypadku nie zachodzi, skoro przedmiotem sporu jest odszkodowanie wyrażone w pieniądzu, a jednocześnie żaden z powodów nie jest podatnikiem VAT i przedmiot sporu nie jest związany z nabyciem towaru lub wykonaniem usługi w rozumieniu art. 1 ustawy z dnia 8 stycznia 1993 r.

Orzekając o kosztach procesu Sąd I instancji postanowił na podstawie art. 100 k.p.c.

Apelację od powyższego wyroku wniósł pozwany, zaskarżając orzeczenie w zakresie pkt 1 i pkt 3. Skarżący zarzucił:

I. naruszenie przepisów postępowania mające wpływ na wynik sprawy, tj.:

1) art. 278 § 1 k.p.c. i art. 286 k.p.c. w zw. z art. 233 § 1 k.p.c. przez ustalenie wysokości odszkodowania zasądzonego powodowi w oparciu o opinię biegłych sądowych, która została sporządzona wadliwie, przy wykorzystaniu niewłaściwej metodologii oraz przyjęciu dowolnych i nieweryfikowalnych założeń, co wpłynęło na zawyżenie wartości składników przedsiębiorstwa;

2) art. 233 § 1 k.p.c. przez ustalenie wysokości odszkodowania na kwotę 1.781.200 zł na jaką biegły wycenił wartości przedsiębiorstwa wg. stanu na dzień 31.01.1951 r., przy braku podstaw do takiego ustalenia;

3) art. 328 § 2 k.p.c. przez niewyjaśnienie w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku przyczyn ustalenia wysokości odszkodowania na kwotę 1.781.200 zł;

4) art. 100 k.p.c. przez nieprawidłowe rozdzielenie kosztów postępowania.

II. naruszenie prawa materialnego, tj.:

1) art. 160 § 1 i 2 k.p.a. w zw. z art. 361 § 1 i 2 k.c. przez ich zastosowanie, mimo braku zaistnienia przesłanek determinujących odpowiedzialność Skarbu Państwa,

2) art. 160 § 6 k.p.a. przez jego nieuwzględnienie i zasądzenie odszkodowania pomimo wniesienia pozwu do sądu powszechnego po upływie terminu przedawnienia roszczenia i zgłoszenia zarzutu przedawnienia przez pozwanego;

3) art. 123 § 1 pkt 1 k.c. przez jego niewłaściwe zastosowanie i uznanie, że wystąpienie przez pełnomocnika powodów do organu z wnioskiem o odszkodowanie spowodowało przerwanie biegu przedawnienia;

4) art. 5 k.c. przez niewłaściwe zastosowanie;

5) art. 363 § 1 i 2 k.c. w zw. z art. 361 § 1 k.c. przez błędne ustalenie, że szkoda powodów powstała w dniu 31.01.1951 r. i ustalenie wysokości odszkodowania na kwotę 1.781.200 zł,

Podnosząc powyższe pozwany wniósł o zmianę wyroku w zaskarżonej części i oddalenie powództwa w całości oraz zasądzenie kosztów postępowania za pierwszą instancję, w tym kosztów zastępstwa procesowego na rzecz Skarbu Państwa - Prokuraturii Generalnej Skarbu Państwa, według norm przepisanych, ewentualnie o uchylenie wyroku w zaskarżonej części i przekazanie sprawy Sądowi I instancji do ponownego rozpoznania i rozstrzygnięcia o kosztach postępowania Ponadto skarżący wniósł o zasądzenie kosztów postępowania apelacyjnego, w tym kosztów zastępstwa procesowego na rzecz Skarbu Państwa - Prokuraturii Generalnej Skarbu Państwa, według norm przepisanych.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja zasługuje na uwzględnienie jedynie częściowo, w konsekwencji trafności zarzutu dotyczącego daty powstania szkody rzeczywistej, którą w realiach sprawy jest data utraty własności składników majątkowych przedsiębiorstwa. W pozostałym zakresie mimo słuszności kolejnego zarzutu, tj. naruszenia art. 123 § 1 pkt 1 k.c. przez jego niewłaściwe zastosowanie, apelacja podlegała oddaleniu, a Sąd II instancji uznając poprawność ustaleń faktycznych dokonanych przez Sąd Okręgowy, przyjmuje je za własne.

Zarzuty naruszenia prawa procesowego sformułowano w kontekście zaaprobowania przez Sąd I instancji metody wyliczenia przez biegłych sądowych wysokości szkody rzeczywistej. Sąd Okręgowy dopuścił i przeprowadził dowód z opinii biegłych sądowych celem ustalenia wartości nieruchomości oraz ruchomych składników mienia stanowiących (...) na dzień 28 września 1950 r. (prawidłową datą jest 12 września 1950 r. - wydanie Orzeczenia nr (...) Ministra (...) o przejęciu na własność Państwa przedsiębiorstwa „(...)”, z tym że zauważona omyłka nie skutkuje odmiennymi ustaleniami). Biegli mgr inż. W. T., mgr inż. K. T. oraz mgr inż. A. J. dokonali wyliczeń wartości przedsiębiorstwa metodą skorygowanej wartości aktywów netto, której podstawą jest określenie wartości rynkowej poszczególnych składników majątku wycenianego podmiotu oraz pomniejszenie jej o skorygowaną wartość zobowiązań tego podmiotu. Biegli w kolejnych pismach z dnia 25 lipca 2011 r. oraz z dnia 6 września 2011 r. szczegółowo odnieśli się do uwag i pytań przedstawionych przez obie strony postępowania, wyjaśniając zaistniałe wątpliwości w zakresie: 1) stosowania rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 3 czerwca 1997 r. w sprawie zakresu analizy spółki oraz przedsiębiorstwa państwowego, sposobu jej zlecenia, opracowania, zasad odbioru i finansowania oraz warunków, w razie spełnienia których można odstąpić od opracowania analizy, 2) wyceny nieruchomości oraz 3) wyceny ruchomości.

W tym miejscu należy wskazać, że opinie biegłych podlegają, jak inne dowody ocenie na podstawie art. 233 § 1 k.p.c. Kryteriami tej oceny są: zgodność z zasadami logiki i wiedzy powszechnej, poziom wiedzy biegłego,

podstawy teoretyczne opinii, sposób motywowania oraz stanowczość wyrażonych w niej wniosków (por. postan. SN z dn. 7.11.2000 r., I CKN 1170/98, OSNC 2001/4/64). Stosując powyższe kryteria, Sąd II instancji podziela stanowisko Sądu Okręgowego, iż opinie biegłych złożone w sprawie są w pełni wiarygodne, co do faktów będących ich przedmiotem. Ustalenia wysokości szkody rzeczywistej powstałej wskutek wydania (w części z naruszeniem prawa i w części nieważnego) Orzeczenia nr (...) Ministra (...) z dnia 12 września 1950 r. o przejęciu na własność Państwa przedsiębiorstwa „(...)” dokonano przy użyciu właściwej metody oddającej wartość poniesionej szkody. Wyjaśnienia, które biegli przedstawili do złożonych opinii, ten wniosek jedynie umacniają. Skarżący natomiast nie podjął dalszej polemiki z wnioskami opinii biegłych.

Tę samą metodę wyliczenia szkody przyjął kolejny biegły sądowy mgr inż. M. W., który dokonał wyłącznie aktualizacji wartości wyliczonej szkody rzeczywistej na datę opracowania opinii. Strona pozwana w piśmie z dnia 29 lipca 2014 r. (k. 983) oświadczyła, że nie zgłasza uwag do uzupełniającej opinii biegłego sądowego M. W., nie zgłosiła też żadnych wniosków dowodowych w zakresie tego elementu rozpoznawanej sprawy. W konsekwencji sformułowany w apelacji zarzut naruszenia art. 278 § 1 k.p.c. i art. 286 k.p.c. w związku z art. 233 § 1 k.p.c. jest nietrafny.

Sąd odwoławczy podzielił natomiast stanowisko skarżącego prezentowane w apelacji, że decyzją „sprawczą”, która odjęła poprzednikowi prawnemu powodów własność składników majątkowych przedsiębiorstwa (...) było Orzeczenie nr (...) Ministra (...) z dnia 12 września 1950 r. o przejęciu na własność Państwa przedsiębiorstwa „(...)”, kolejne, w tym protokół zdawczo – odbiorczy przedsiębiorstwa (...) w L. ul. (...) P. M. sporządzony w dniu 28 lutego 1951 r., były tylko następstwem i stanowiły wyraz wykonania decyzji z dnia 12 września 1950 r. Skarżący w tym przedmiocie sformułował zarzut naruszenia art. 233 § 1 k.p.c., jednak istotę tego elementu zawiera regulacja art. 363 § 1 k.c. (którego naruszenie również zarzucono). Ustalenie zaistnienia szkody stanowi warunek określenia odszkodowania. W stanie faktycznym sprawy zdarzeniem generującym szkodę było Orzeczenie nr (...) Ministra (...) z dnia 12 września 1950 r., co determinuje przyjęcie stanu składników majątkowych przedsiębiorstwa w tej dacie i następnie dokonanie ich wyceny.

W konsekwencji Sąd Apelacyjny dokonał zmiany zaskarżonego orzeczenia i akceptując dokonanie wyliczeń metodą skorygowanych aktywów netto przyjął, że wysokość rzeczywistego uszczerbku w majątku powodów według stanu na dzień 12 września 1950 r. oraz poziomu cen z dnia wyceny wynosi 1.725.133,17 zł (k. 921). Ostatecznie, jak trafnie uznał Sąd I instancji, następcem prawnym M. P. (1) – powodom przysługują następujące udziały w spadku: G. Z. (1) w wysokości (...), co odpowiada kwocie 862.566,58 zł, zaś E. P., J. P. i P. P. w wysokości po (...), co odpowiada kwotom po 287.522,19 zł. W pozostałej części, tj. co do kwoty 56.066,83 zł z ustawowymi odsetkami od dnia 19 listopada 2014 r. powództwo zostało oddalone.

Powyższe determinuje zmianę rozstrzygnięcia o kosztach postępowania pierwszoinstancyjnego. Zachowując trafnie wskazaną przez Sąd I instancji zasadę stosunkowego rozdzielenia kosztów (art. 100 zd. 1 k.p.c.) i uwzględniając dokonaną korektę zaskarżonego wyroku uprawnionym jest przyjęcie, że stronę powodową koszty procesu obciążają w 58,37 %, natomiast stronę pozwaną w 41,63 %.

Ostatni z zarzutów naruszenia przez Sąd Okręgowy prawa procesowego – art. 328 § 2 k.p.c. - jest chybiony. Należy jedynie podnieść, że zarzut naruszenia powołanego przepisu może okazać się skuteczny jedynie wówczas, gdy uzasadnienie zaskarżonego wyroku posiada tak istotne braki konstrukcyjne i/lub wadliwości, że nie jest możliwa instancyjna kontrola orzeczenia. W ocenie Sądu Apelacyjnego uzasadnienie Sądu I instancji takich braków czy wadliwości nie posiada.

Przechodząc do oceny zarzutów naruszenia prawa materialnego, niektóre ze sformułowanych zarzutów są zasadnymi, lecz jak zaznaczono na wstępie rozważań nie prowadzą do zmiany zaskarżonego orzeczenia w kierunku postulowanym przez stronę skarżącą, tj. do oddalenia powództwa w całości. Jednakże pozbawionym słuszności jest zarzut naruszenia art. 160 § 1 i 2 k.p.a. w związku z art. 361 § 1 i 2 k.c. przez zastosowanie powołanych przepisów, mimo braku zaistnienia przesłanek determinujących odpowiedzialność Skarbu Państwa. Nie budzi żadnych wątpliwości, że w realiach sprawy zaistniała sytuacja odpowiadająca ogólnemu „wzorcowi” - wydanie ostatecznej decyzji nadzorczej stwierdzającej

nieważność wadliwej decyzji, jak i wydanie jej z naruszeniem prawa, uprawnia przyjęcie, że będąca jej przedmiotem decyzja była aktem bezprawnym, a więc stanowiła czyn niedozwolony rodzący obowiązek odszkodowawczy.

Nie sposób zatem zgodzić się ze stanowiskiem skarżącego (bardzo ogólnie przedstawionym w uzasadnieniu apelacji w pkt III), iż powodowie nie wykazali związku przyczynowego pomiędzy zdarzeniem z jakiego wywodzą szkodę a działaniem pozwanego. Zaznaczyć jednak należy, że stwierdzenie przez uprawniony organ administracyjny nieważności / niezgodności decyzji administracyjnej z prawem nie przesądza o wystąpieniu koniecznej przesłanki odszkodowania w postaci normalnego związku przyczynowego (por. wyrok SN z dn. 6.02.2004 r., sygn. akt II CK 404/02). Niezbędne jest przeprowadzenie oceny, o której mowa w art. 361 § 1 k.c., zgodnie z którym zobowiązany do odszkodowania ponosi odpowiedzialność tylko za normalne następstwa działania lub zaniechania, z którego szkoda wynika. Każdorazowo, dla stwierdzenia istnienia przesłanki normalnego związku przyczynowego pomiędzy wadliwą decyzją a dochodzoną szkodą, nieodzowne jest przeprowadzenie oceny, czy szkoda nastąpiłaby także wtedy, gdyby zapadła decyzja zgodna z prawem (por. wyrok SN z dn. 6.02.2004 r., sygn. akt II CK 433/02).

Nie budzi wątpliwości, że decyzja nacjonalizacyjna - Orzeczenie nr (...) Ministra (...) z dnia 12 września 1950 r. o przejściu na własność Państwa przedsiębiorstwa „(...)”, była decyzją „sprawczą”, która odjęła poprzednikowi prawnemu powodów własność składników majątkowych przedsiębiorstwa. Utratę własności spowodowała przedmiotowa decyzja, uprawnomocnienie której czyniło Skarb Państwa (następnie kolejne podmioty) uprawnionym do wykonywania przysługującego mu prawa własności, w tym między innymi do rozporządzania składnikami majątkowymi do czego wszak doszło. Wbrew zatem stanowisku apelującego między wadliwą decyzją nacjonalizacyjną a szkodą, naprawienia której żądają powodowie istnieje adekwatny związek przyczynowy w rozumieniu art. 361 § 1 k.c.

W tym miejscu należy przejść do wyjaśnienia najistotniejszej dla rozstrzygnięcia Sądu Apelacyjnego kwestii, tj. przyczyn nieuwzględnienia sformułowanego przez stronę pozwaną zarzutu przedawnienia roszczenia. Zgodnie z kończącą spory interpretacyjne dotyczące czasowego zasięgu stosowania art. 160 k.p.a. w świetle art. 5 ustawy nowelizującej z dnia 17 czerwca 2004 r. o zmianie ustawy – Kodeks cywilny oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. 2004.162.1692), uchwałą pełnego składu z dnia 31 marca 2011 r., sygn. akt III CZP 112/10 Sąd Najwyższego wskazał, że do roszczeń o naprawienie szkody wyrządzonej ostateczną decyzją administracyjną wydaną przed dniem 1 września 2004 r., której nieważność lub wydanie z naruszeniem art. 156 § 1 k.p.a. stwierdzono po tym dniu, ma zastosowanie art. 160 § 1, 2, 3 i 6 k.p.a. W uchwale ostatecznie również wyjaśniono, że zapatrywanie, iż art. 5 ustawy nowelizującej dotyczy, zgodnie ze swym brzmieniem, także regulujących tryb dochodzenia odszkodowania przepisów art. 160 § 4 i 5 k.p.a., nie jest trafne. Właściwość postępowania przed sądami powszechnymi wynika w tym zakresie z ogólnych regulacji procesowych i norm określających czasowy zasięg zastosowania tych regulacji. Skoro art. 5 ustawy nowelizującej nie rozstrzyga o czasowym zasięgu zastosowania wspomnianych regulacji, konsekwentnie należy przyjąć, że nie rozstrzyga także o czasowym zakresie zastosowania art. 160 § 4 i 5 k.p.a., w związku z czym w kwestii właściwego trybu dochodzenia roszczeń o naprawienie szkody wyrządzonej decyzją administracyjną po wejściu w życie ustawy nowelizującej miarodajne są jedynie ogólne procesowe normy intertemporalne. W dziedzinie prawa procesowego podstawową regułą intertemporalną jest zasada bezpośredniego stosowania nowego prawa, za które należy uważać także ogólne normy prawa już obowiązującego, gdy ich zastosowanie ulega rozciągnięciu na obszary dotychczas objęte uchylonymi przepisami szczególnymi. Zgodnie z tą zasadą należy przyjąć, że od dnia wejścia w życie ustawy nowelizującej właściwe do dochodzenia odszkodowania za szkodę wyrządzoną wadliwą decyzją administracyjną podjętą przed tym dniem jest - bez względu na dzień wydania ostatecznej decyzji nadzorczej - tylko postępowanie przed sądami powszechnymi. Żadne racje leżące u podstaw ustawy nowelizującej nie przemawiają za dalszym stosowaniem art. 160 § 4 i 5 k.p.a. nie tylko wtedy, gdy stwierdzenie nieważności lub wydania z naruszeniem art. 156 § 1 k.p.a. ostatecznej decyzji podjętej przed dniem 1 września 2004 r. nastąpiło po tym dniu, ale i wtedy, gdy nastąpiło ono wcześniej.

W stanie faktycznym rozpoznawanej sprawy, szkoda została wyrządzona wskutek decyzji nieważnej / niezgodnej z prawem, która stała się ostateczna przed 1 września 2004 r., ale także ostateczna decyzja nadzorcza została wydana przed tą datą – decyzja Ministra (...) z dnia 30 sierpnia 2004 r. ((...)). Ten element sprawy ma istotne znaczenie, bowiem kwestia czy do ostatecznych decyzji administracyjnych podjętych przed dniem 1 września 2004r., których

nieważność lub wydanie z naruszeniem art. 156 § 1 k.p.a. stwierdzono również przed dniem 1 września 2004 r. mają zastosowanie przepisy art. 160 § 4, 5 i 6 k.p.a. była w orzecznictwie niejednoznaczna.

Należy zatem krótko przypomnieć, że w dniu 1 września 2004 r. weszła w życie ustawa z dnia 17 czerwca 2004 r. o zmianie ustawy - Kodeks cywilny oraz niektórych innych ustaw (dalej „ustawa nowelizująca”), która dokonała istotnych zmian m.in. w zakresie odpowiedzialności deliktowej Skarbu Państwa, wynikającej z wydania wadliwych orzeczeń i decyzji administracyjnych. W wyniku tej nowelizacji, z dniem 1 września 2004 r. uchylony został art. 160 k.p.a., a odpowiedzialność Skarbu Państwa za szkody wyrządzone wydaniem nieważnej lub niezgodnej z prawem decyzji administracyjnej uregulowana została w art. 417¹ § 2 k.c. Od chwili wejścia w życie omawianej nowelizacji o odszkodowaniu należnym za szkodę wyrządzoną wydaniem takiej decyzji orzekają sądy powszechne, bez konieczności uprzedniego wyczerpania przez poszkodowanego trybu postępowania administracyjnego przewidzianego w art. 160 k.p.a., którego konsekwencją była czasowa niedopuszczalność drogi sądowej. Kwestie międzyczasowe omawianej nowelizacji uregulowane zostały w art. 5 ustawy nowelizującej, który stanowi, że do zdarzeń i stanów prawnych powstałych przed dniem wejścia w życie ustawy (przed dniem 1 września 2004r.) stosuje się przepisy dotychczasowe (w tym art. 160 k.p.a.), w brzmieniu obowiązującym do dnia wejścia w życie ustawy.

W związku z treścią art. 5 ustawy nowelizującej powstało zagadnienie prawne stosowania przepisów dawnych lub nowych, a w szczególności możliwości wystąpienia poszkodowanego bezpośrednio na drogę postępowania sądowego, bez wyczerpania postępowania administracyjnego, a zatem kwestia dopuszczalności drogi sądowej lub jej czasowego braku. W tym przedmiocie prezentowane były dwa stanowiska. Pierwsze opiera się na tezie, że ponieważ zdarzeniem prawnym wywołującym szkodę i powodującym odpowiedzialność Skarbu Państwa jest wadliwa decyzja administracyjna, z chwilą, gdy staje się ona ostateczna następuje „zdarzenie prawne”, o którym mowa w art. 5 ustawy nowelizującej, a tym samym tylko data uprawomocnienia się tej decyzji jest istotna dla stwierdzenia, które przepisy - dawne czy nowe - będą miały zastosowanie. Jeżeli wadliwa decyzja stała się ostateczna przed dniem 1 września 2004 r., to bez względu na to, kiedy stała się ostateczna decyzja nadzorcza stwierdzająca jej nieważność lub niezgodność z prawem, zastosowanie znajdzie art. 160 k.p.a., przewidujący konieczność wyczerpania postępowania administracyjnego przed wystąpieniem na drogę sądową. Drugie stanowisko opiera się na stwierdzeniu, że choć niewątpliwie źródłem szkody i odpowiedzialności Skarbu Państwa jest ostateczna decyzja administracyjna niezgodna z prawem lub nieważna, to jednak dopiero ostateczna decyzja nadzorcza stwierdzająca jej nieważność lub niezgodność z prawem jest tym zdarzeniem prawnym, które pozwala na dochodzenie roszczeń odszkodowawczych i wszczęcie odpowiedniego postępowania administracyjnego lub sądowego. Dopiero zatem uprawomocnienie się decyzji nadzorczej jest decydującym „zdarzeniem prawnym” z punktu widzenia art. 5 ustawy nowelizującej i jeżeli nastąpiło przed wejściem w życie ustawy, stosuje się dawne przepisy, a jeżeli po, przepisy nowe bez względu na to, kiedy stała się ostateczna decyzja wadliwa.

Ta złożona konstrukcja prawna, przewidująca konieczność zajścia kilku zdarzeń prawnych dla otwarcia drogi umożliwiającej dochodzenie odszkodowania od Skarbu Państwa za szkodę wyrządzoną wadliwą decyzją administracyjną, odpowiada pojęciu „zdarzeń i stanów prawnych” w rozumieniu art. 5 ustawy nowelizującej. Pierwszym zdarzeniem składającym się na stan prawny umożliwiający dochodzenie roszczenia odszkodowawczego jest wydanie wadliwej ostatecznej decyzji administracyjnej wyrządzającej szkodę, a drugim wydanie ostatecznej decyzji nadzorczej. Złożone zdarzenie prawne następuje dopiero wtedy, gdy wystąpi ostatecznie zdarzenie należące do zbioru zdarzeń, od wystąpienia których zależy możliwość dochodzenia roszczenia. W rozpoznawanym przypadku tym ostatecznym zdarzeniem jest uprawomocnienie się decyzji nadzorczej, stanowiącej prejudykat i nieodzowny warunek dochodzenia roszczenia odszkodowawczego. Dopiero z tą chwilą zamyka się i realizuje, a więc „powstaje”, wymagany przez ustawę stan prawny złożony z kilku zdarzeń, umożliwiający dochodzenie roszczeń odszkodowawczych od Skarbu Państwa za wydanie wadliwej decyzji administracyjnej. Jeżeli uprawomocnienie się decyzji nadzorczej nastąpiło przed dniem 1 września 2004 r., to zgodnie z art. 5 ustawy nowelizującej, stosuje się przepisy dawne, a jeżeli po tym dniu, przepisy nowe. W konsekwencji zatem w sprawie o odszkodowanie za szkodę poniesioną na skutek wydania przed dniem 1 września 2004 r. decyzji administracyjnej, której nieważność została stwierdzona ostateczną decyzją administracyjną po tym dniu, nie zachodzi przejściowa niedopuszczalność drogi sądowej, która od razu jest otwarta

(por. uchwała SN z dn. 6.11.2008 r., sygn. akt III CZP 101/08; wyroki SN: z dn. 26.06.2008 r., sygn. akt II CSK 79/08 i z dn. 3.11.2009 r., sygn. akt II CSK 247/09).

Należy także wskazać na orzecznictwo sądów administracyjnych (por. m.in. wyroki WSA w W.: z dn. 21.10. 2005 r., sygn. akt IV SA/Wa 1356/05 oraz z dn. 30.11.2007 r., sygn. akt IV SA/Wa 1895/07), które jednolicie przyjmowały wykładnię art. 5 ustawy nowelizującej i orzekały, na podstawie art. 66 § 3 k.p.a. o zwrocie wniosków o wydanie decyzji o odszkodowaniu na podstawie art. 160 k.p.a., w sytuacji, w której wadliwa decyzja wyrządzająca szkodę wydana została przed dniem 1 września 2004 r., a decyzja nadzorcza po tym dniu (por. wyrok NSA z dn. 4.10.2006 r., sygn. akt I OSK 207/06).

Ta praktyka sądów uprawniała wystąpienie przez powodów na drogę postępowania administracyjnego o przyznanie odszkodowania. Powodowie G. Z. (2) (następca prawny G. Z. (1)), E. P., J. P. i P. P. wystąpili w dniu 2 lipca 2007 r. z wnioskiem o przyznanie odszkodowania w trybie art. 160 § 1, 2 i 3 k.p.a. do organu administracji publicznej, którego właściwość wynikała art. 160 § 4 k.p.a. Minister (...) decyzją z dnia 9 lipca 2008 r., (...), czyli po ponad rocznym rozpoznawaniu sprawy, odmówił przyznania odszkodowania i jednocześnie pouczył o treść art. 160 § 5 k.p.a., tj. o prawie do wniesienia powództwa do sądu powszechnego przez stronę niezadowolona z decyzji. Zatem i ten organ administracji „wpisał” się w jednolitą wówczas wykładnię i stosowanie art. 5 ustawy nowelizującej, nie dokonał zwrotu wniosku lecz merytorycznie rozpoznał sprawę odmawiając przyznania odszkodowania.

Powodowie dochowali terminu wskazanego w art. 160 § 5 k.p.a. występując z niniejszym pozwem.

Innymi słowy zarówno w dniu 2 lipca 2007 r. (data wystąpienia z wnioskiem o przyznanie odszkodowania do Ministra (...)), jak i w dniu 26 sierpnia 2008 r. (k. 314, data złożenia pozwu), w sytuacji, gdy będąca źródłem szkody powodów i odpowiedzialności Skarbu Państwa ostateczna decyzja administracyjna nieważna / niezgodna z prawem oraz decyzja nadzorcza, stwierdzająca nieważność / niezgodność z prawem (która jest tym zdarzeniem prawnym, które pozwala na dochodzenie roszczeń odszkodowawczych – decyzja Ministra (...) z dnia 30 sierpnia 2004 r., (...)) zostały wydane przed dniem 1 września 2004 r., powodowie zgodnie z ówczesnym rozumieniem art. 5 ustawy nowelizującej uznali, że zastosowanie mają dotychczasowe przepisy, a więc art. 160 § 4 i 5 k.p.a. i w tym kontekście podjęli swoje decyzje procesowe.

O powyższym świadczy także zachowanie w sprawie strony pozwanej, która zarzut przedawnienia roszczenia zgłosiła dopiero w piśmie z dnia 11 stycznia 2012 r., tj. po ponad trzech latach od rozpoczęcie niniejszego postępowania (k. 778-781) odwołując się do uchwały pełnego składu z dnia 31 marca 2011 r., sygn. akt III CZP 112/10 Sądu Najwyższego, który wskazał, że jedynym odpowiednim rozwiązaniem jest przyjęcie, że przedawnienie roszczenia o odszkodowanie rozpoczyna bieg od dnia, w którym stała się ostateczna decyzja stwierdzająca nieważność decyzji wydanej z naruszeniem przepisu art. 156 § 1 k.p.a. albo decyzja, w której organ stwierdził, w myśl art. 158 § 2 k.p.a., że zaskarżona decyzja została wydana z naruszeniem przepisu art. 156 § 1 k.p.a. Zastosowanie innego rozwiązania, spośród spotykanych sposobów określenia początku biegu przedawnienia roszczenia, czyniłoby tę odpowiedzialność iluzoryczną lub w najlepszym razie sprzyjało wikłaniu się stron w spory na tle przedawnienia dochodzonego roszczenia.

Zatem profesjonalny i dysponujący w zakresie roszczeń dochodzonych na podstawie art. 160 k.p.a. olbrzymią wiedzą zastępca procesowy strony pozwanej – Prokuratoria Generalna Skarbu Państwa - powziął wiedzę w powyższym zakresie i przeniósł ją na grunt rozpoznawanej sprawy po zapoznaniu się z treścią cytowanej uchwały pełnego składu SN.

W konsekwencji koniecznym staje się rozważenie zarzutu nadużycia prawa w związku ze zgłoszonym zarzutem przedawnienia roszczenia.

Należy wskazać, że Sąd I instancji uznał, iż złożenie wniosku o odszkodowanie do właściwego organu, o jakim mowa w art. 160 § 4 k.p.a., spowodowało skutek przerwania biegu przedawnienia stosownie do treści art. 123 § 1 pkt 1 k.c. Zatem roszczenie powodów nie uległo przedawnieniu biorąc pod uwagę datę wniesienia pozwu. Z perspektywy treści uchwały

o sygn. akt III CZP 112/10 i mocy autorytetu Sądu Najwyższego, że od dnia wejścia w życie ustawy nowelizującej właściwe do dochodzenia odszkodowania za szkodę wyrządzoną wadliwą decyzją administracyjną podjętą przed tym dniem jest - bez względu na dzień wydania ostatecznej decyzji nadzorczej - tylko postępowanie przed sądami powszechnymi, stanowisko Sądu I instancji nie jest trafne. Skutek przerwania biegu przedawnienia występuje bowiem wówczas, gdy czynność jest podjęta przed organem powołanym do rozpoznawania danego rodzaju spraw.

Wracając zatem do konstrukcji zarzutu nadużycia prawa, która pozwoliła Sądowi Apelacyjnemu na nieuwzględnienie zarzutu przedawnienia. W piśmiennictwie i orzecznictwie dominuje uzasadnione stanowisko o konieczności bardzo ostrożnego i ograniczonego stosowania art. 5 k.c. jako „furtki” umożliwiającej uniknięcie przez wierzyciela negatywnych skutków przedawnienia. Podkreśla się konieczność przeanalizowania wszystkich okoliczności sprawy. Ten kierunek wykładni ujęty został w punkcie 14 uzasadnienia uchwały składu Izby Cywilnej Sądu Najwyższego z dnia 17 lutego 2006 r., sygn. akt III CZP 84/05, w którym zaznaczono, że dla oceny, czy zarzut przedawnienia stanowi nadużycie prawa, rozstrzygające znaczenie mają okoliczności konkretnego wypadku, zachodzące zarówno po stronie dłużnika, jak i wierzyciela. Istotne jest rozważenie stosunków i zdarzeń, które doprowadziły do upływu terminu przewidzianego na dochodzenie roszczenia. Sąd Apelacyjny wyżej już przedstawił i ocenił okoliczności, które w konsekwencji doprowadziły do opóźnienia w sądowym dochodzeniu odszkodowania. Przede wszystkim należy ponownie podkreślić, że nieuprawnione, w związku z ówczesnym orzecznictwem na tle art. 5 ustawy nowelizującej (wyżej omówionym), byłoby czynienie powodowi zarzutu z wyboru drogi postępowania administracyjnego dla dochodzenia odszkodowania. Wniosek w trybie art. 160 § 4 k.p.a. został złożony do właściwego organu administracji publicznej przed upływem terminu przedawnienia (decyzja Ministra (...) z dnia 30 sierpnia 2004 r., (...) – 2 lipca 2007 r. data wystąpienia z wnioskiem o przyznanie odszkodowania do Ministra (...)). Przedmiotowy wniosek został merytorycznie rozpoznany i powodowie działając w zaufaniu do organu administracji publicznej, zgodnie z pouczeniem zawartym w decyzji odmawiającej przyznania odszkodowania i w związku z art. 160 § 5 k.p.a. w terminie wnieśli niniejszy pozew. Należy także podkreślić, że Minister (...) decyzją z dnia 9 lipca 2008 r., (...), czyli po ponad rocznym rozpoznawaniu sprawy, odmówił przyznania odszkodowania i jednocześnie pouczył o treść art. 160 § 5 k.p.a. Zatem, gdyby organ administracji publicznej wydał niezwłocznie po wpłynięciu wniosku formalne orzeczenie o jego zwrocie, powodowie mieliby możliwość złożenia powództwa w terminie przewidzianym w art. 160 § 6 k.p.a.

Ponadto w sprawie okolicznością, która ma znaczenie dla oceny nadużycia prawa, leżącą po stronie pozwanego jest to, iż pozwany w początkowym etapie procesu nie sformułował zarzutu przedawnienia, zatem nie zakwestionował na tej podstawie uprawnień powodów do procesowej realizacji roszczenia. Uczynił to w piśmie z dnia 11 stycznia 2012 r., tj. po ponad trzech latach od rozpoczęcia niniejszego postępowania (k. 778-781) odwołując się do uchwały pełnego składu Sądu Najwyższego z dnia 31 marca 2011 r., sygn. akt III CZP 112/10.

W ocenie Sądu II instancji powyższe okoliczności rozpoznawanej sprawy uzasadniają i usprawiedliwiają zastosowanie art. 5 k.c.

Z tych przyczyn Sąd Apelacyjny na podstawie art. 386 § 1 k.p.c. i art. 385 k.p.c. orzekł jak w sentencji. O kosztach postępowania odwoławczego postanowiono stosownie do treści art. 98 § 1 i 3 k.p.c. i art. 100 zd. 2 k.p.c.